

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำผิดของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

Legal Measures for Arrest of Offenders by Community Police Volunteers

นายวิรัตน์ นาทิพเวทย์ – Mr.Virat Natipvad

ตำแหน่งอาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ - lecturer at the Faculty of Law, Taksin University

บทคัดย่อ

อาสาสมัครตำรวจบ้านเป็นแนวร่วมประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจในลักษณะปฏิบัติการ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันอาชญากรรมในชุมชน อาทิเช่น เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, อำนาจความสะอาดด้านการจราจร, แจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ข้อมูลอาชญากรรม เบาะแสคนร้าย คดีอาญาทั่วไป และคดียาเสพติด จากการศึกษาพบว่า อำนาจการจับกุมผู้กระทำผิดของอาสาสมัครตำรวจบ้าน มีฐานะเช่นเดียวกับราษฎรคนหนึ่ง ดังนั้นจึงควรมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้าน เช่น อำนาจเกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำผิดของอาสาสมัครตำรวจบ้านว่าควรมีแค่ไหนเพียงใด พร้อมทั้งบทลงโทษทางวินัยเพื่อป้องกันมิให้อาสาสมัครตำรวจบ้านใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้

คำสำคัญ อาสาสมัคร, ตำรวจบ้าน, อำนาจจับ

Abstract

Volunteer village policeman are front of people who participate in police affairs in terms of taking actions to maintain peace and order. They the can prevent crime in communities such as supporting the police according to The Criminal Procedure Code, facilitating traffic services, including declaration of exigency, accidents, crime, criminals, general criminal cases, and drug cases. From the study, the authorization on arrest of the Volunteer village policeman is none that they work as an inhabitant. Therefore, it should have an accurate legal measures that relevant to the authorization of the community police volunteers. For example, the regulation that relevant to the authorization of arrest of the offenders of Volunteer village policeman. Moreover, they should legislate the regulation that

relevant to the disciplinary penalty according to prevent the over-exercise of power of Volunteer village policeman.

Keywords: volunteers, community police, arrest authority

บทนำ

สำนักงานแห่งชาติมีภารกิจในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แต่เนื่องจากอาชญากรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ภารกิจดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่นและชุมชน จึงมีการออกระเบียบ ก.ต.ช. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2549 โดยให้ท้องถิ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจด้านต่างๆ เช่น ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชน ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ด้านการจราจร ด้านการดูแลสาธารณสุขสมบัติ และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ต่อมาได้มีการออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 จึงเกิดการมีส่วนร่วม รูปแบบของประชาชนทั่วไป เป็นการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนของสถานีตำรวจ ในลักษณะเครือข่ายชุมชนปฏิบัติการ จึงเกิดอาสาสมัครตำรวจบ้านขึ้น แต่ปัญหาก็เกิดขึ้นมาว่าประชาชนผู้เข้ามาเป็นอาสาสมัครตรวจบ้านไม่มีความรู้ทางกฎหมาย เห็นได้จากการปฏิบัติหน้าที่เกินขอบอำนาจตามที่ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดไว้ และประชาชนในท้องถิ่นเองก็ไม่ทราบหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้านว่ามีขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้แค่ไหนเพียงใด ทำให้เกิดความระแวงสงสัยและไม่ไว้วางใจการทำงานของอาสาสมัครตำรวจบ้าน จึงเกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างคนในชุมชนกับอาสาสมัครตำรวจบ้าน ส่งผลให้ภารกิจในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนไม่บรรลุผลเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องเขียนบทความทางวิชาการนี้ขึ้นมาเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอำนาจในการจับของอาสาสมัครตำรวจบ้านตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อย่างชัดเจนและถูกต้อง

ความเป็นมาหรือภูมิหลังเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปราบปรามอาชญากรรม

ในสมัยกรุงสุโขทัย มีกฎหมายลักษณะโจร (ศิลาจารึกหลักที่ 38) ได้กำหนดกฎหมาย 3 เส้น 15 วา (150 เมตร) ซึ่งมีเนื้อที่บางตอนของแต่ละมาตราดังต่อไปนี้ มาตรา หนึ่ง ในเมืองนครบาลมิได้ลาดตระเวนประหัตไฟ ผู้ร้ายให้รอบเมือง จงทุกวัน ถ้าแลนครบาลมิได้ลาดตระเวน ให้เอาคางจันครบาลไว้หน้าพระเสื่อเมือง วันหนึ่งจนพระอาทิตย์ร้อนอัสดงคตแล้วถอดคางออก ถ้าผู้ร้ายทำร้ายแก่ชาวพระนครในบ้าน ในเมืองได้แลให้เกิดเพลิงไหม้ได้ ท่านว่าให้เอานครบาลเป็นโทษละเมิด(อนึ่งโจรปล้นอยู่ใน 3 เส้น 15 วา มิได้ช่วยตามโจรให้ได้ ท่านว่าให้ลงโทษด้วยลวดหนังโดยใกล้แลไกล อนึ่ง ผู้ตามโจรได้รับพุงพันแทงมีบาดเจ็บ ท่านว่าคุ้ม

โทษ ถ้ามีห้วยบาง น้ำลึก ก็พันรังวัด พระอัยการลักษณะโจรมาตรา 15 ในมาตรา 15 นี้กล่าวไว้สองวรรค วรรคแรกบอกหน้าที่ของนครบาลต้องตระเวนหากไม่ตระเวน รับโทษจำคุกหนึ่งวัน ถ้าผู้ทำร้ายทำร้ายราษฎร ให้มีโทษละเมิด วรรคสองก็ระบุว่า ถ้ามีโจรปล้นในเขตรัศมี 3 เส้น 15 วา หากมิได้ช่วยตามโจร ให้ลงโทษ ทวนด้วยลวดหนังตามระยะใกล้ไกล ผู้ตามโจรได้รับพุงมีบาดเจ็บก็คุ้มโทษ คือ ละเว้นโทษที่ไม่ช่วยตามโจร (ชาคริต อนันทรามวัน ,2556)

เห็นได้ว่าในพระอัยการลักษณะโจรที่กล่าวถึงมิได้มีบทใดที่กล่าวถึงว่าราษฎรหรือชาวบ้านต้องช่วยจับ โจรในระยะ 3 เส้น 15 วา (ชาคริต อนันทรามวัน ,2556) ต่อมา ในสมัยกรุงศรีอยุธยา กฎหมายลักษณะโจร ข้อ 12 ระบุว่า “ให้นายบ้าน (เจ้าพนักงาน) ว่ากล่าวแก่ชาวบ้านทั้งปวง ทำจำหล่อแลกองเพลิง หน้าบ้าน หลัง บ้าน แล้วให้พลัดเปลี่ยนกันมาตั้งยามตระเวนบรรจบพิทักษ์รักษาป้องกัน ซึ่งภัยผู้ร้ายจะมาทำร้ายคนบ้านนั้น ไว้ด้วยจงทุกบ้านถ้าแลอายุผู้ร้ายเข้าปล้นและทำร้ายสิ่งใดเป็นการเร็วในทันใดนั้น ให้ตีกลองสัญญาณขึ้นแล้ว ให้ชาวบ้านทั้งปวงมาพร้อมกันจับกุมติดตามอายุผู้ร้ายนั้นจงได้ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556) ต่อมาในรัช สมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตรากฎหมายขึ้นมาฉบับหนึ่ง ขยายอาณาเขตของบุคคลผู้ ที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดออกไปเป็น 5 เส้น จึงนิยมเรียกกันว่า “กฎหมายโจรห้าเส้น”(กำธร กำ ประเสริฐ ,สุเมธ จานประดับ, 2549)

ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริม ให้ท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจเพื่อป้องกันและปราบปรามการทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสม และความต้องการของ แต่ละพื้นที่ต่อมาได้มีการออกระเบียบ ก.ต.ช. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2549 ในปี พ.ศ. 2555 สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด ในสถานีตำรวจจัดให้มี “อาสาสมัครตำรวจบ้าน” อันเป็นการส่งเสริมและแสวงหาการมีส่วนร่วมกับประชาชน และชุมชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ “ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 โดยออกระเบียบดังกล่าวกำหนดให้ หน่วยงานปฏิบัติระดับสถานีดำเนินการตามกระบวนการมีส่วนร่วม โดยคัดเลือกตัวแทนของประชาชนใน หมู่บ้านมาทำหน้าที่ “อาสาสมัครตำรวจบ้าน” (รมย์สิทธิ วิริยาสร, 2556,น.94-95) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ กำหนดทิศทางให้บุคลากรตำรวจทั้งหมดในแต่ละองค์กร หันเหพฤติกรรมไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อม เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและสภาพแวดล้อมอื่นๆภายนอกองค์กร ในลักษณะ ที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์หลักขององค์กรตำรวจ โดยให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของตนเองและบุคคลอื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม (สุพิศาล ภัคตินฤนาถ และคณะ,2556)

คำจำกัดความหรือนิยามต่างๆ

ตามระเบียบ ก.ต.ช.ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดระบบการบริหาร การปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของ

ประชาชนให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน พ.ศ. 2559 ข้อ 3 วรรคสาม “อาสาสมัคร” หมายความว่า ประชาชน กลุ่มบุคคล เจ้าพนักงานปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคลในองค์กรเอกชน ที่เข้ามาช่วยเหลือหรือสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าพนักงานตำรวจ เช่น อาสาสมัครตำรวจบ้าน อาสาจราจร และอาสาสมัครในรูปแบบอื่นๆตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด

ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ข้อ 4 วรรคแปด. “อาสาสมัครตำรวจบ้าน” หมายความว่า แนวร่วมประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจลักษณะปฏิบัติการ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันอาชญากรรม

ระเบียบ ก.ต.ช.ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดระบบการบริหาร การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน พ.ศ. 2559 ข้อ 3 วรรคห้า “รักษาความสงบเรียบร้อย” หมายถึง

- (1) การจัดและอำนวยการความสะดวกการจราจร
- (2) การให้บริการและการช่วยเหลือประชาชนในอำนาจหน้าที่ของตำรวจ
- (3) การอำนวยความสะดวกจราจรทางอาญา
- (4) การปฏิบัติการอื่นใดในการช่วยเหลือ ส่งเสริม หรือสนับสนุนส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุขของประชาชน

ขอบเขตการดำเนินงานของอาสาสมัครตำรวจบ้านตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ข้อ 8

การดำเนินงานของอาสาสมัครตำรวจบ้านตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ข้อ 4 วรรคหก เป็นรูปแบบการจัดแนวร่วมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการแสวงหาความร่วมมือของประชาชนให้เข้ามาร่วมปฏิบัติกับเจ้าพนักงานตำรวจในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ยาเสพติด และอุบัติเหตุต่างๆรวมทั้งการตรวจตราของตำรวจสายตรวจ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจในลักษณะเปิดเผยตัว มีการกำหนดให้แต่งเครื่องแบบชัดเจน มีบัตรประจำตัวสมาชิกและรหัสสมาชิก ซึ่งเป็นรูปแบบ “เครือข่ายชุมชนลักษณะปฏิบัติการ”

โดยมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามระเบียบฯ ข้อ 8 ดังนี้

- (1) เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- (2) เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อย การบริการ และอำนวยความสะดวกด้านการจราจร
- (3) แจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ข้อมูลอาชญากรรม เบาะแสคนร้าย คดีอาญาทั่วไป และคดียาเสพติด

(4) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งจุดตรวจ จุดสกัดในพื้นที่

(5) ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นเครือข่ายของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในท้องที่

(6) นอกเหนือจากข้อ (1) ถึง (5) อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หน้าที่ในการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ผู้ที่มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน หรือช่วยเหลือเจ้าพนักงานได้ตามกฎหมาย และผู้ใดจะเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานย่อมเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยอันเกิดอันตรายแก่เขาไม่ได้” เมื่อพิจารณาบริบทของกฎหมายอาญานั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 (2) ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตที่ใครก็ไม่อาจละเมิดได้ โดยมีคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงานคือ “ชีวิตมนุษย์” และความเด็ดขาดของอำนาจรัฐ (คณิต ฌ นคร, 2545, น. 52)

โดยหลักแล้วเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมีหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด และการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 5 จึงกำหนดกรอบการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน โดยให้จำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคลเท่าที่จำเป็นและสมควร (ณรงค์ ใจหาญ, 2555, น.227)

ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ข้อ 8 ประกอบข้อ 12 กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ไว้ว่าอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องอำนาจการจับกุมกรณีความผิดซึ่งหน้า ในฐานะราษฎรคนหนึ่ง

การจับเป็นการกระทำขั้นต้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของบุคคลซึ่งเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของบุคคลนี้ หมายถึง เสรีภาพในการที่จะไปไหนมาไหนได้โดยปราศจากการถูกจำกัดเขต และเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการในร่างกายตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การจับตามกฎหมายจะต้องเป็นการกระทำโดยชอบตามขั้นตอนของกฎหมาย (คณิต ฌ นคร, 2561 ,น.390) ซึ่งการจับตามกฎหมายนั้น

เป็นอำนาจรัฐอย่างหนึ่ง โดยปกติเจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจที่จะทำการจับบุคคลที่กระทำความผิด หรือต้องหาว่ากระทำความผิดได้ อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีกฎหมายให้อำนาจราษฎรที่จะทำการจับบุคคลได้ด้วย เช่น เมื่อมีการกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดที่ระบอบอยู่ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ เมื่อเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับขอความช่วยเหลือเพื่อจัดการตามหมายจับนั้น จึงสามารถแยกอำนาจในการจับผู้กระทำความผิดโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ 2 กรณีดังต่อไปนี้คือ

กรณีที่ 1 อำนาจจับของอาสาสมัครตำรวจบ้านในฐานะที่เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงาน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 บัญญัติไว้ว่า เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายจับนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขาไม่ได้

ข้อพิจารณาเบื้องต้นปรากฏเจ้าพนักงานเป็นผู้จัดการตามหมายจับ คือ ต้องเป็นการจับโดยมีหมายจับ และไม่จำกัดฐานความผิดว่าต้องเป็นความผิดที่ระบอบอยู่ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังเช่นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79 ซึ่งเป็นกรณีที่มีผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นระบอบอยู่ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ราษฎรจะต้องเข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ หากการเข้าช่วยเหลือนั้นไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวราษฎรนั่นเอง (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ , 2552)

ดังนั้นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จัดการตามหมายจับ ขอความช่วยเหลือให้อาสาสมัครตำรวจบ้านในการจับกุมผู้กระทำความผิด อาสาสมัครตำรวจบ้านสามารถที่จะร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จัดการตามหมายจับให้การเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดได้ และหากมีการต่อสู้หรือขัดขวางอาสาสมัครตำรวจบ้าน ผู้กระทำการต่อสู้ขัดขวางก็จะมีผลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 เพราะว่าการที่จะถือว่าเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานที่จะผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 นั้น จะต้องถูกเรียกให้ช่วยตามกฎหมาย ไม่ใช่เข้าช่วยโดยสัญญา โดยร้องขอด้วยอภัยยศ หรือโดยอาสาสมัครเข้าไปเอง (จิตติ ดิงสภักดิ์, 2548, น.161) ซึ่งอาสาสมัครตำรวจบ้านถือว่าเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานตามตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ข้อ 8 ดังนั้นผู้กระทำความผิดไม่สามารถที่จะต่อสู้หรือขัดขวางอาสาสมัครตำรวจบ้านได้ในขณะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ช่วยเจ้าพนักงาน

กรณีที่ 2 อำนาจจับของอาสาสมัครตำรวจบ้านในฐานะราษฎรคนหนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79 บัญญัติว่า ราษฎรจะจับผู้อื่นไม่ได้เว้นแต่ จะเข้าอยู่ในเกณฑ์มาตรา 82 หรือเมื่อผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ด้วย

ความผิดซึ่งหน้าอย่างแท้จริง (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2552). คือความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสดๆตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 80 วรรคหนึ่ง

กรณีให้ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า คือ กรณีความผิดซึ่งระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและปรากฏว่า (1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำความผิดโดยมีเสียงร้องเอะอะ หรือ (2)

เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทนจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่นแคว้นใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้น และมีสิ่งของที่ ได้มาจากการกระทำผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำ ความผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 80 วรรคสอง (1) (2).

บัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาความผิดในกฎหมายลักษณะอาญา ที่มาตรา 79 อ้างถึงซึ่งราษฎรมีอำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย ได้แก่ประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูล (มาตรา 97 และ 99),

ขบถภายในพระราชอาณาจักร (มาตรา 101 ถึง 104)

ขบถภายนอกราชอาณาจักร (มาตรา 105 ถึง 111)ความผิดต่อราชทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ มาตรา 112,

ทำอันตรายแก่ธงหรือเครื่องหมายของต่างประเทศ มาตรา 115,

ความผิดต่อเจ้าพนักงาน (มาตรา 119 ถึง 122 และ 127),

หลบหนีจากที่คุมขัง(มาตรา 163 ถึง 166)

ความผิดต่อศาสนา(มาตรา 172 และ 173),

ก่อจลาจล มาตรา 183 และ 184,

กระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชน กระทำให้เกิดสาธารณชนปราศจากความสะดวกในการไปมา และการส่งข่าวและของถึงกันและกระทำให้สาธารณชนปราศจากความสุขสบาย มาตรา (185 ถึง 194,196, 197 และ 199),

ปลอมแปลงเงินตรา (มาตรา 202 ถึง 205 และ 210)

ข่มขืนกระทำชำเรา (มาตรา 243 ถึง 246),

ประทุษร้ายแก่ร่างกาย (มาตรา 254 ถึง 257),

ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ (มาตรา 268,270และ 276)

ลักทรัพย์(มาตรา 288 ถึง 296)

วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ มาตรา (297 ถึง 302),

กรรโชก มาตรา 313

ผู้เขียน จึงตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้านในทางปฏิบัติ มีการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจบ้านที่สถานีตำรวจภูธรบ้านสร้าง จ.ปราจีนบุรี จัดโครงการฝึกอบรมทบทวนอาสาสมัครตำรวจบ้าน เพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนร่วมกันรับผิดชอบต่อตนเอง และชุมชน ป้องกันปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติดและผู้มีอิทธิพล (77 ข่าวเด็ด , 2562) และเมื่อพิจารณาถึงหน้าที่สำคัญของอาสาสมัครตำรวจบ้านในการมีส่วนร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ ในการสืบหาพยานหลักฐานในคดี เพื่อยืนยันการจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญาและผู้ก่ออาชญากรรมขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญาได้โดยไม่ต้องผิดตัว(สำนักวิชาการ สำนัก

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) ทำให้เกิดคำถามขึ้นมาว่าประสิทธิภาพในการจับกุมผู้กระทำความผิด กรณีอาสาสมัครตำรวจบ้านเห็นผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อาสาสมัครตำรวจบ้านจะปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นตรงหน้าได้อย่างไร และหากจะรอให้เจ้าพนักงานตำรวจที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงจับกุมก็เนิ่นช้าเกินกว่าที่จะจับได้แล้ว ส่งผลให้พยานหลักฐานต่างๆ ในคดีมีโอกาสดำเนินการได้สูง และผลสุดท้ายก็จะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงอำนาจจับกุมของอาสาสมัครตำรวจบ้านที่มีเทียบเท่าราษฎรคนหนึ่ง ผู้เขียนไม่เห็นด้วย ควรที่จะเพิ่มอำนาจการจับกุมให้เพิ่มขึ้นกว่าราษฎรคนหนึ่งแต่ต้องไม่เทียบเท่าเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครตำรวจบ้านเมื่อพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าและอยู่ในวิสัยที่จะจับกุมได้ เข้าทำการจับกุมเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดและพยานหลักฐานที่ครบถ้วน

บทสรุป

อำนาจจับของอาสาสมัครตำรวจบ้านเป็นอำนาจจับในฐานะราษฎรคนหนึ่ง มีน้อยกว่าอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ กล่าวคือ ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าอย่างแท้จริง หรือกรณีที่เกิดว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า ราษฎรจะจับได้เฉพาะกรณีที่ความผิดนั้นระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น หากความผิดนั้นไม่ได้ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลฯ ราษฎรก็ไม่มีอำนาจจับแม้จะเห็นกำลังกระทำความผิดก็ตาม(เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2552)

อาสาสมัครตำรวจบ้านนั้นเป็นแนวร่วมประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจลักษณะปฏิบัติการ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันอาชญากรรมในชุมชนซึ่งเป็น เป็นรูปแบบการจัดแนวร่วมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการแสวงหาความร่วมมือของประชาชนให้เข้ามาร่วมปฏิบัติกับเจ้าพนักงานตำรวจในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ยาเสพติด และอุบัติเหตุต่างๆ ดังนั้นการที่อำนาจจับของอาสาสมัครตำรวจตามที่ระบุในระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ให้มีอำนาจจับเท่ากับราษฎรคนหนึ่ง ทำให้เกิดผลประหลาดขึ้นกล่าวคือ กรณีที่ปรากฏความผิดซึ่งหน้า เช่น มีการฆ่าคนตาย การการทำร้ายร่างกาย อาสาสมัครตำรวจบ้านมีอำนาจที่จะจับกุมได้ แต่กรณีที่มีการส่งมอบยาบ้า ไม่ว่าจะมียาปริมาณมากน้อยเท่าไรก็ตาม อาสาสมัครตำรวจบ้านไม่มีอำนาจจับกุมเพราะความผิดตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดฯ ไม่ได้ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลฯ ทำให้มีหนทางเดียวคือ ต้องแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ใกล้ที่สุดให้ดำเนินการจับกุมซึ่งไม่ทันท่วงที ทำให้พยานหลักฐานที่สำคัญๆ ในคดีสูญหาย หรือถูกทำลายไปเสียก่อน และที่สำคัญตัวผู้กระทำความผิดก็หลบหนีไปยากที่จะตามจับตัวในภายหลัง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 โดนกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจับผู้กระทำความผิดของอาสาสมัคร

ตำรวจบ้านให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจบ้าน และประชาชนทั่วไปจะได้ทราบขอบเขตอำนาจที่แน่ชัดของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

2. ควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเพิ่มความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ยาเสพติดฯ ลงบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. ควรกำหนดโทษทางวินัยให้ชัดเจนกรณีที่อาสาสมัครตำรวจบ้านกระทำการเกินขอบอำนาจที่ระเบียบระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 กำหนดไว้

4. ให้ความรู้เรื่องอำนาจจับที่ถูกต้องแก่อาสาสมัครตำรวจบ้าน และชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

บรรณานุกรม

หนังสือ

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2552). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นต้นก่อนการพิจารณา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : หจก. สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย).

กำธร กำประเสริฐ และสุเมธ จานประดับ.(2549). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและระบบกฎหมายหลัก.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คณิต ณ นคร. (2561). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

คณิต ณ นคร. (2545). กฎหมายอาญาภาคความผิด. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

จิตติ ดิงศภัทย์. (2548). กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : ห้ามหุ้นส่วนจำกัด จิรัชการพิมพ์.

ชาคริต อนันทรารวัน. (2556). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิศาล ภักดีนฤนาถและคณะ. (2556). แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักการและทฤษฎีตำรวจสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี : บริษัทกรีนแอปเปิ้ล กราฟฟิคปริ้นต์ติ้ง จำกัด.

ณรงค์ ใจหาญ. (2555). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2556). คู่มือการบริหารงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงานตำรวจ.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2556). คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจตามหลักสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

วารสาร

รมย์สิทธิ วีรียาสร. (2556). การพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจบ้านในประเทศไทย . วารสาร
การเมือง การบริหาร และกฎหมาย, ปีที่5 (ฉบับที่2), หน้า 94 – 95

เว็บไซต์

77 ข้าวเด็ด. (2562). ฝึกชาวบ้านเป็นอาสาตำรวจ!! ป้องกันอาชญากรรม-ยาเสพติดและผู้มีอิทธิพล. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 10 มกราคม 2563 เข้าถึงได้จาก <https://www.77kaoded.com/content/711410>.

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 เข้าถึงได้จาก
<http://parliament.go.th/library>.